

SİVİL GLOBAL PROGRAMI | SEKTÖREL DİPLOMASİ KANALLARI

BİLİM DİPLOMASİSİ ÇALIŞTAYI

SONUÇ RAPORU

TASAM (Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi) tarafından yüksek katılım ve yüksek başarı ile gerçekleştirilen “Global Sivil Diplomasi İnşası Zirvesi **SİVİL GLOBAL 2016**” kapsamındaki “Sektörel Diplomasi Kanalları” altında **21 Nisan 2016** tarihinde **İstanbul**’da yapılan “**Bilim Diplomasisi Çalıştayı**”; Zirve’nin “**Potansiyelin Keşfi: Kapasite Yönetimi ve Derinleşme**” olarak belirlenen ana temasına hizmet edecek şekilde, uluslararası alanda işbirliği imkânlarının proaktif yaklaşımlarla geliştirilmesine çok yönlü faydalar ve önemli katkılar sunmak üzere oldukça verimli geçmiştir. İlgili akademisyenler ve STK yöneticilerinin katılımı ile icra edilen Çalıştay’da öne çıkan tespit ve değerlendirmeler özetle aşağıda derlenmiştir:

1. Bilim diplomasisi yeni bir olgu değildir. Tarihte büyük devletler çağın unlu bilim adamlarını kendi ülkelerine cezbetmek için büyük caba göstermişler, böylece hem ülkelerinde bilimin hayat bulmasını hem de ülkelerinin saygınlık kazanmasını sağlamışlardır. Ama günümüzde bilim diplomasisi her zamankinden çok daha önemli hâle gelmiştir. Bölgesel ve küresel düzeyde etkin olan ülkeler bütün dünyadaki çıkarlarını korumak için her türlü vasıtayı kullanma arayışı içindedirler. Bu vasıtaların en önemlilerinden biri de bilim diplomasisidir.
2. Geleneksel uluslararası ilişkiler anlayışında ülkeler bilimi sadece askerî, siyasi ve ekonomik alanlardaki rekabette üstünlük sağlama aracı olarak değerlendirmekteydiler. Kamu diplomasisinin önem kazandığı son dönemlerde ise bilimsel faaliyetler dış politikanın önemli bir unsuru hâline gelmiştir.
3. Günümüzde bilim diplomasisinin önemi daha iyi kavranmaya başlamıştır. En gelişmiş ülkelerden gelişmekte olanlara varıncaya kadar bütün yönetimler; akademiye ve bilimsel kurumları diplomasiinin bir parçası hâline getirme uğraşmaktadır. Bu olgudan, devletlerin dış politika çıkarları adına verim sağlanmaya başlanmıştır.
4. Bilim diplomasisi dış politika hedeflerini gerçekleştirmek üzere bilimsel danışmanlık sağlanması (diplomaside bilim), uluslararası bilimsel işbirliğinin kolaylaştırılması (bilim için diplomasi) ve bilimsel işbirliği ile ülkeler arasındaki ilişkileri geliştirme (diplomasi için bilim) gibi amaçlara hizmet eder.

5. Bilim insanları, yaptıkları bilimsel, tarihî ve istatistiki çalışmalar yaparak karar alıcıların ayağı yere basmayan kararlar almasını ve uygulamasını engelleyebilirler ve onları daha gerçekçi hedeflere yönlendirebilirler. Diplomasinin bilimsel amaçlarla kullanılması uluslararası bilimsel ve teknolojik işbirliği kanallarının daha kolay bir şekilde tesis edilmesini sağlar. Bilimsel faaliyetlerin diplomatik amaçlarla kullanılması ise bir ülkenin muhatap kamuoyları nezdinde itibarını ve nüfuzunu artırır.
6. Bilimsel diplomasi bir takım araçlarla yürütülmektedir. Bilimsel işbirliği anlaşmaları, ortak üniversiteler ve enstitüler kurulması, eğitim bursları, bilim kampları, müzeleri, sergileri ve festivalleri bu araçlardan bazılarıdır. Bu araçların etkin bir biçimde kullanılabilmesi için aşamaları, muhatapları, öncelikleri ve uygulama alanı net olarak belirlenmiş bilimsel diplomasi stratejisine ihtiyaç vardır.
7. Bilim diplomasisi; resmî ilişkileri sınırlı olan toplumlar arasında bilim ve teknolojiye ortaklık yoluyla sivil toplum etkileşimini artırarak ilişkilerin gelişmesine katkı sağlar. Uluslararası bilimsel işbirliğinin artırılması daha büyük bir ekonomik zenginlik getirebilir. İstihdamı artırmak, yeni sanayiler kurmak, tüketici ve yatırımcıların güvenini yeniden kazanmak için yeni teknolojilere ve yeni pazarlara ihtiyaç vardır.
8. Devletlerin ve kuruluşların eğitim bursları ve akademik işbirlikleri sivil diplomasi konusunun altında bulunan bilim alışverişi ve düşünce alışverişi konusunda önemli bir konumdur. Devletlerin dış politikalarının da daha iyi anlaşılmasına yardım eder niteliktedirler. Bunlardan ayrı olarak yabancı öğrencilere eğitim imkanı sağlayan bu burslar, bilim insanları arasında iletişim ağı kurulabilmesine imkan sağlamakta, böylece toplumların da birbirine yakınlaşabilmesine yardımcı olmaktadır. Bunlara örnek olarak; British Council bursu, Fulbright bursları, Alman vakıflarının bursları ve Çin Konfüçyüs Enstitüsü'nün yeni başlayan üniversitelerle işbirliği gösterilebilir. Türkiye bu konuda geç kalmış olsa da birçok enstitü ve çalışma bu desteklere örnek teşkil etmektedir.
9. "Bilimin", diplomasinin bir konusu olup olamayacağı kritik sorulardan biridir. Bu sorunun cevabını aramamız gereken yer ise yumuşak güç meselesidir. Bir ülkenin ve kuruluşlarının akademik ilişkilerle yurt dışında çizdiği imaj kendisine yumuşak güç konusunda şüphesiz destek sağlar niteliktedir.
10. İç meselelerin dışarıyı da ilgilendirdiği günümüz dünyasında, sorunlara karşı akademi ile işbirliği içerisinde çözümler üretilmelidir. Bilimsel çalışmalar üzerinden diplomatik ilişkiler de geliştirilebilir.

11. Bilim diplomasının iki yönü vardır. Birincisi bilim insanlarını bilim diplomatı hâline dönüştürmektedir. İkincisi; teknoloji transferleri, ülkeler arasında bağımlılık ya da karşılıklı bağımlılık oluşturur ki, bilim ve teknoloji üreten ülkeye büyük avantajlar sağlar. Öyle ki, kimi zamanlarda siyasi, jeopolitik, koşullar uygun hâle geldiğinde, bilimsel ve teknolojik üstünlüğe sahip ülkeler bilimsel diplomasiyi bilinçli bir şekilde kullandığında diğerleri üzerinde ezici bir üstünlüğe erişebilmektedir. Bu nedenle bilimsel diplomasi alanında yapılacak çalışma sadece diğer ülkelerde etkinliği artırmanın bir aracı olarak görülmemelidir. Bilimsel diplomasi çalışma gücü yüksek ülkelerin küresel politikalarını doğru bir biçimde takip edebilmelerinin de ipuçlarını verir.
12. İnsanlık üç aşama sonrasında bu duruma gelmiştir. Bunlardan ilki tarım devrimi olmuştur ve bununla beraber tüm üretim ve yaşam, doğanın el verdiği koşullar ile kas gücüne yani sert güce bağlı kalmıştır. İkinci dalga ise sanayi olmuştur. Bu sürece geçilirken evvelde mutlak iktidara biat etmek zorundaki kısıtlanmış toplum millîleşme üzerinden sanayi ilişkileri ile tekrardan inşa edilmiştir. Böylece bir millîleşme ve millîleştirme akımı çıkmıştır. Türkiye hâlen bu ikinci aşamanın kavramları çevresinde akademide bir şeyler aramaktadır. Hâlbuki “yumuşak güç” olarak tabir ettiğimiz bir takım kurumlar artık sivil toplum denilen mekanizmanın içinden doğmaya başlamıştır ki bu da üçüncü aşamaya işaret etmektedir.
13. Bilim Diplomasisi kapasitesi bölgesel ve küresel etkinlik için yumuşak gücün çerçevesini oluşturmaktadır.
14. Gelecek yüzyıl yeni bir anlayış ile inşa edilmelidir. Türkiye'nin geleceğe taşınabilmesi için tabuların ötesine geçilmelidir. Ancak hâlâ tabular etrafı çevrelemektedir.
15. Bilim diplomasisinin geliştirilmesi için yurt dışındaki bilim insanlarına sahip çıkılması, yurt içinde ve dışında daha verimli bilimsel çalışma yapılması için Sartların daha da iyileştirilmesi, yurt dışındaki duayen akademisyenleri yurda cezbetmek için yoğun faaliyetler yerine, yurt dışında yapılan çalışmaların ülke yararına yönlendirilmesi, birliktelik ve koordinasyon sağlanması gerekmektedir. Bunun için Dışişleri Bakanlığı'nda teknoloji ve eğitim gibi diğer alanlardaki tüm bilimsel diplomasi faaliyetlerini koordine eden birimler güçlendirilmeli, yurt içinde ve yurt dışında nitelikli personel sayısı artırılmalıdır.
16. Sonuç olarak; “bilim”, diplomatik ilişkiler açısından büyük bir öneme sahiptir. Aynı zamanda yeni yüzyılda toplumu inşa edecek olan kavram ve anlayışların değerlendirileceği, üretileceği alan yine bilimdir. Bu perspektifle hareket etmeli ve bilim bu bağlamda hak ettiği yere oturtulmalıdır.

21 Nisan 2016, İstanbul